

Předkládá: Mgr. Jan Mochťák, Česká pirátská strana

Zpracoval(i): Mgr. Jan Mochťák, Česká pirátská strana

Zasedání Zastupitelstva města Prostějova konané dne 22. listopadu 2022



Název materiálu: Voucher pro podporu rodin a dětí v Prostějově

Návrh usnesení:

Zastupitelstvo města Prostějova

ukládá

Radě města Prostějova **zajistit zřízení a následnou implementaci finanční podpory rodin s dětmi prostřednictvím systému voucherů v roce 2023, včetně zapracování příslušného objemu nákladu do návrhu rozpočtu města Prostějova pro rok 2023** s cílem poskytnutí podpory při pokrytí nákladů domácností spojené s výdaji na volnočasové aktivity (sport, kultura), účast na povinných i dobrovolných školních akcích (lyžařský výcvik atd.) či úhradě jízdného MHD pro děti, které neukončily povinnou školní docházku, či se soustavně připravují na budoucí povolání studiem, nejdéle pak do 26 let.

P o d p i s y			
Předkladatel	Mgr. Jan Mochťák Česká pirátská strana	10. 11. 2022	
Zpracovatel (é)	Mgr. Jan Mochťák Česká pirátská strana	10.11.2022	

Důvodová zpráva

Aktuální dopady inflace a zvýšených cen energií významným způsobem proměňují strukturu výdajů domácností a posilují rizika přítomnosti chudoby ve společnosti. Stran státu bylo rodinám s nižšími příjmy pomoci jednorázovou částkou 5 000 Kč (přibližně 55% rodin použilo tuto jednorázovou pomoc na úhradu výdajů se začátkem školního roku – školní pomůcky, povinné platby atd.). Dále došlo k úpravám dávkových systémů, aby finanční invence postihla vyšší podíl populace a současně se i zvyšovaly částky dávkových agend. I přesto je zřejmé, že se část populace bude na úrovni obcí a regionů dostávat do poměrně komplikovaných situací hraničících s ohrožením chudobou či přímo uvíznutí v tomto negativním sociálním stavu. V kontextu toho je nezbytné, aby obce (včetně Prostějova) nastavily takový podpůrný systém, která bude dávat příležitosti pro optimální a zdravé řešení situací sociální nejistoty domácností na území města. Je zcela zřejmé, že tento systém musí splňovat tyto aspekty:

- a) systémovost, synergie, koordinace a řízení,
- b) podpora služeb a nástrojů všech dotčených aktérů na území města, včetně významnější podpory služeb preventivního a poradenského odborného charakteru pro řešení vzniklých situací,
- c) konkrétní podpora domácnostem stran města.

Níže popisovaný návrh směřuje **k zajištění bodu C**.

Průměrná domácnost dává v Česku na konci září 2022 za bydlení 30 % svých příjmů. To je výrazný nárůst oproti 23 % v listopadu 2021. Za bydlení a potraviny nyní průměrná domácnost dává 48 % svých příjmů. Zatížení narostlo nejvíce v zimě a na jaře, kdy výdaje rostly rychleji než příjmy. V posledních měsících nárůst povinných výdajů více kompenzuje růst příjmů domácností (zejména valorizace důchodů, ale také plošné podpory). **Ohrožené typy domácností přesto dávají za bydlení necelou polovinu příjmů a s potravinami se dostanou na 70 % příjmů.** V posledních měsících vzrostl počet domácností, které cíleně šetří na spotřebních výdajích (21 %). Na návštěvách restaurací, na kultuře či cestování šetří 20 %, na potravinách 19 %. Jde zhruba o dvojnásobky oproti době před rokem. Výrazně a cíleně na některé z těchto věcí šetří více než čtvrtina populace. To je více než při covidových lockdownech. Ze zhruba 7 na 11 % narostl počet domácností, které mají problémy se splácením nájmu, hypoték či půjček. **Další data ukazují, že zhruba 50 % lidí se snaží omezit topení a takřka desetina rodin šetří na výdajích na děti.¹**

Z průzkumů je zřejmé, že poměrně častou strategií je **rozdělení výdajů domácnosti na ty zbytné a nezbytné**. Podstatným jevem je přesun dříve „samozřejmých“ plateb do „balíčku“ zbytné, což se začíná postupně týkat **plateb za účast dětí v různých zájmových kroužcích a sportovních oddílech**. Poměrně zajímavá data jsou pak diskutována i v rámci jiných výzkumů, kdy se tato strategie uplatňuje především v případě dětí předškolního věku vzdělávání a prvního stupně základních škol. Argumentem rodičů je skutečnost, že jde jen o odklad zahájení nějakého pravidelného docházení do kroužku či sportovního oddílu. A dále se pak významněji propisuje i do přerušování/ukončení účasti dětí na zájmových kroužcích a sportech při přechodu ze ZŠ na SŠ, což je dlouhodobě pozorovaný jev, který však při aktuální situaci nabírá na síle. Současně je nezbytné dodat, že nelze očekávat do blízkého budoucna v rozsahu dvou až tří let nějakou významnou změnu, která by napomohla k finanční stabilitě domácností a jednotlivců. Níže uvedené řešení tak lze zvažovat nejen pro aktuální krizovou situaci, ale je důležité jej do dalších let v různých obměnách zasadit do budované stabilní sociální politiky města, která je postavena na solidaritě, individuálním přístupu, subsidiaritě a nese si i jisté prvky zásluhovosti v okamžiku, kdy je lze uplatňovat. Je zcela

¹ Zdroj: <https://data.irozhlaz.cz/zivot/vydaje-castky/>

zřejmě, že do budoucna budou úspěšnější ta města, pro které je sociální politika jednou z prioritních aktivit při řízení města (často tedy s politikou vzdělávací).

Z dalších výzkumů vyplývá, že **nejvíce jsou nyní chudobou postiženy domácnosti s nízkým vzděláním** (26 % příjmově chudých), z regionu Severozápad (20 %) a **Střední Moravy** (23 % = včetně Prostějova, který je charakteristický podprůměrnými příjmy a naopak zvýšenými cenami nákladů na bydlení), **samoživitelé** (41 %) a **nájemníci a podnájemníci** (22 %). Šetřit se výrazně snaží domácnosti, které zasáhl nárůst výdajů na bydlení. Mezi domácnostmi, kterým po uhrazení bydlení a potravin zůstává do 3 000 Kč na osobu, narostla míra cíleného šetření v jednotlivých oblastech z hodnot okolo 15 na až 31 %. **Chudší polovina domácností s dětmi se orientuje na redukci výdajů na potraviny a na spotřební věci a rodiče v ní také častěji začali hledat novou práci (týká se to i urychlení přechodu z rodičovské).**

Data níže nastiňují přehled dávkové agendy na území města Prostějov v prvním čtvrtletí roku 2022².

Trvalá adresa žadatele - Obec	Kód obce	Počet vyplacených přídavků na dítě v 1. čtvrtletí 2022	Počet vyplaceného měsíčně (orientačně)	Celková suma vyplacených přídavků na dítě v 1. čtvrtletí 2022 (v Kč)*
Prostějov (okr. Prostějov)	589250	4 182	1 394	4 513 490

Trvalá adresa žadatele - Obec	Kód obce	Počet vyplacených příspěvků na živobytí v 1. čtvrtletí 2022	Počet vyplaceného měsíčně (orientačně)	Celková suma vyplacených příspěvků na živobytí v 1. čtvrtletí 2022 (v Kč)*
Prostějov (okr. Prostějov)	589250	1 174	391	4 975 229

Hrubý odhad potenciálu (orientační pracovní model) poskytnutí/využívané podpory v území (město cca 43 tis, stratifikace dle výzkumu „Rozdělení chudobou“ viz https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ceska-spolecnost-vyzkum-tridy-kalkulacka_1909171000_zlo#tridy-box:

- **Ohrožená třída 22 % obyvatel ČR** (nižší střední třída, pro kterou jsou typické podprůměrné příjmy a majetky; v Prostějově lze očekávat o něco větší podíl dle interpretace dalších výzkumů = množství vyplácených dávek na počet obyvatel, spíše podprůměrné příjmy X vyšší ceny nájemného na soukromém trhu s byty atd.) = **v Prostějově cca 9 460 osob (9460/4 (počet osob v domácnosti, především jde o rodiny s dětmi) = 2 300 domácností)**. Tato skupina osob/domácností většinou ještě žádnou dávku nepobírala. Případně jen rodičovský příspěvek. Pro PV je vysoce rizikové zvýšení počtu občanů/domácností, které lze charakterizovat jako „pracující chudobu“ (výdělky ze zaměstnání nejsou dostačivé pro zajištění výdajů). Pro PV signifikantní. Zvláště v kontextu méně pestré výrobní činnosti v území – automobil, lehký průmysl, logistika = tedy

² Zdroj: MPSV (ÚP), čtvrtletní statistika 1Q 2022

průmyslové oblasti, kde lze očekávat významnější proměny z hlediska charakteru výroby a současně odvětví, které významně ovlivňují změny na národní, ale i celkové globální úrovni.

- **Strádající třída 18% obyvatel ČR** (třída, která nedisponuje žádným typem společenského kapitálu (kontakty a vertikální pomoc v rámci sociální sítě), o který by se mohla opřít. O něco častěji sem patří důchodci + další generace.). **V PV cca 7 740 (7740/3 (nižší podíl členů domácnosti, protože se ve větší míře jedná o seniory) = cca 2580 domácností)**. Lze odhadovat, ve vztahu k typu zástavby (soustředění seniorů do panelových sídlišť) a také dlouhodobě nízké nezaměstnanosti, že podíl strádající třídy by mohl být o něco nižší než je průměr ČR.

Návrh řešení

Podpora rodin skrze voucher je poměrně jednoduchou cestou k:

- **Plošnější formě podpory.**
- Uplatnění jistého prvku **individualizované pomoci** = zohledňuje situaci rodiny na základě garantovaného prověření nárokovatelnosti/příjmu určitého typ dávky,
- **Propojení výplaty s povinností úhrady (motivační podmínka) za komunální odpad**, který bude pro rok 2023 zvýšen z 600 Kč na 792 Kč/osoba (tak i jistá forma kompenzace),
- Finanční přímá podpora rodin a především tedy dětí, kdy je **účelnost voucheru vázána jen na okruh typizovaných činností** a není možné jej tak zneužít jiným způsobem,
- Takto nastavená **podpora není započítávána do příjmu domácnosti** = nedochází ke změně výpočtu při nárokovatelnosti dávek systému sociální ochrany,
- **Administrativní zpracování je významně jednodušší** s menším požadavkem na personální zatížení než při nastavení postupu skrze vyhodnocování individuálních žádostí v celém systému města.
- Finance budou směřovat k zajišťovatelům volnočasových a sportovních aktivit či MHD na území města Prostějova, čímž bude nejen pro aktuální situaci, ale i do budoucna **vytvořen předpoklad funkční stability těchto organizací**, jejichž paralelní výše dotační podpory činnosti je často odvislá od počtu dětí/uživatelů v určených věkových kategoriích.
- **Zachování jisté pestrosti nabídek volnočasových aktivit** dětí a tím i zachování existence těchto institucí,
- A především **město Prostějov jasně a konkrétně podá pomocnou ruku všem rodinám s dětmi!**

Vznik „Voucher – podpora rodin a dětí v Prostějově“ s těmito základními parametry.

- **Varianty výše podpory** akceptují skutečnost, kdy inflace a zvýšení cen energií postihuje plošně celou společnost, přičemž do zvýšeného rizika se nově dostává rodina střední třídy, která doposud pomoc státu nevyžívala. Současně je zohledněn příjem rodin, které patří více ohroženým - toto lze identifikovat skrze úroveň přiznané dávkové podpory stran státu.:
 - **Rodiny bez nijaké dávkové podpory státu** - roční voucher v hodnotě **1500 Kč na každé dítě v domácnosti**, které neukončilo povinnou školní docházku, či se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem, nejdéle pak do 26 let.
 - **Rodiny s nárokem přídatku na dítě** – roční voucher v hodnotě **2000 Kč na každé dítě domácnosti**, které neukončilo povinnou školní docházku, či se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem, nejdéle pak do 26 let.

- **Rodiny pobírají příspěvek na živobytí** - roční voucher v hodnotě **2500 Kč na každé dítě**, které neukončilo povinnou školní docházku, či se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem, nejdéle pak do 26 let.
- **Podmínky získání a předání:**
 - Trvalé bydliště na území města Prostějova.
 - Voucher je vydáván při platbě za komunální odpad. Uhrazení nákladů za odpad = možnost získání voucheru.
 - Voucher může být vydán ve fyzické variantě (tisk dokumentu), ale současně může být zaslán na email odpovědné osoby = rozhodující je přidělený kód vázaný na rodné číslo dítěte.
 - Voucher je uplatnitelný po celý rok 2023.
- **Uplatnění voucheru** ve vztahu k pokrytí nákladů dětí, které neukončilo povinnou školní docházku, či se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem, nejdéle pak do 26 let.
 - Voucher musí být uplatněn jednorázově. Není možné jej dělit z důvodu jednodušší administrativy a zajištění platby města.
 - Při menší částce platby nevzniká nárok na vrácení peněz do výše částky voucheru. Instituci je následně uhrazena skutečná výše požadované ceny.
 - Uplatnit lze ve všech volnočasových institucích působících na území města Prostějova.
 - Voucher je možné uplatnit při platbě školních aktivit (výlet, lyžařský kurz, adaptační kurzy, škola v přírodě atd).
 - Voucher je možné uplatnit pro úhradu celoročního jízdného dítěte MHD, které neukončilo povinnou školní docházku, či se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem, nejdéle pak do 26 let.
- **Administrativa a proces:**
 - Doložení dokumentů při žádosti o voucher:
 - Potvrzení o úhradě odpadu (možné obojí realizovat při osobní platbě na pokladně či online).
 - Dle potřeby potvrzení o přiznání přídatku na dítě či příspěvku na živobytí (fotokopie, není třeba úředně ověřovat).
 - V případě osob 15+ bude při platbě vyžadováno potvrzení o docházce SŠ, VOŠ či VŠ.
 - Každý voucher je evidován při jeho vydání minimálně v základní úrovni: částka, datum, jméno osoby (nezletilého), rodné číslo, trvalé bydliště, zákonný zástupce, příspěvek na dítě, příspěvek na živobytí.
 - Po uplatnění voucheru rodinou/dítětem v rámci nějaké instituce pak zasílá příjemce (zajišťovatel služby) informaci na konkrétní adresu/email Statutárního města Prostějova nejpozději do 10 pracovních dní. V ideální verzi by platila možnost zapsání evidence využití voucheru do sdíleného dokumentu. Info o využití platby je zaneseno do přehledu. A je zpracována finanční platba stran města k instituci, kde byl voucher využit.
 - Přehled využitých voucherů lze využít při zmapování potřeb i celkových částek, které rodiny v PV využívají pro zajištění volnočasových a školních aktivit na území města PV. Včetně investic do MHD. Tedy za předpokladu doplnění příslušných polí základního přehledu.

- **Předpokládané náklady a početnost využití – hrubý odhad:**
 - Věková skupina 0 – 14let představuje cca 6 600 obyvatel.
 - Přibližně 2000 dětí je ve věku 0 – 4 roky.
 - Ve věku 15 - 20 let je evidováno v PV přibližně 4 000 - 5 000 obyvatel.
 - Osoby 20+ soustavně se připravující na vzdělání (studium VŠ, VOŠ) cca 1000.
 - Lze tak v odhadu počítat se třemi variantami při zajištění/využití cca 10 000 dětí na území města Prostějova:
 - Všichni žádající pobírají příspěvek na živobytí =
 $10\,000\text{ Kč} \times 2\,500\text{ Kč} = 25\text{ mil Kč}$
 - Všichni žádající pobírají přídavek na dítě =
 $10\,000\text{ Kč} \times 2\,000\text{ Kč} = 20\text{ mil Kč}$
 - Všichni žádající nepobírají žádnou dávku SZZ =
 $10\,000\text{ Kč} \times 2\,500\text{ Kč} = 15\text{ mil Kč}$
 - Při zohlednění výše uvedených dat měsíčně vyplácených příspěvků na živobytí a přídavku na dítě lze předpokládat **potřebný objem financí v rozmezí 15 – 20 mil Kč**. Za tuto částku **bude podpořeno 10 tis dětí**. To představuje **konkrétní podporu cca 5 tis domácnostem s dětmi na území města Prostějova**.

- Inspirace:
 - Město Olomouc
 - Praha 6